



Університет  
сучасних  
знань

**КИЇВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ  
ПРИВАТНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ  
«УНІВЕРСИТЕТ СУЧАСНИХ ЗНАНЬ»**

Циклова комісія з журналістики



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**В.о. ректора**

**«30» серпня 2022 р.**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ОК 19 Текстознавство**

**підготовка фахового молодшого бакалавра**

освітньо-професійної програми **Журналістика**

спеціальність **061 Журналістика**

**Київ – 2022**

Робочу програму з дисципліни Текстознавство для підготовки фахових молодших бакалаврів за освітньо-професійною програмою Журналістика спеціальності 061 Журналістика

Розробник: старший викладач - Дяченко-Лисенко Л.М.

Робочу програму схвалено на засіданні циклової комісії з журналістики  
Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Голова циклової комісії  Інна БИТЮК  
(ім'я та прізвище)

Розглянуто і рекомендовано до затвердження педагогічною радою коледжу

Протокол № 1 від «30» серпня 2022 р.

Директор коледжу  Світлана ШВИДЧЕНКО

## ЗМІСТ

1	Пояснювальна записка	4
2	Навчально-тематичний план дисципліни	6
3	Календарно-тематичний план дисципліни	6
4	Теми і плани лекційних занять	7
5	Теми і план семінарських занять	11
6	Теми і питання для самостійної роботи студентів	14
7	Методи активізації навчального процесу	17
8	Системи поточного та підсумкового контролю знань	17
9	Критерії оцінювання результатів навчання студентів	20
10	Література	22

## 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Об'єктом вивчення дисципліни "Текстознавство" є текст як явище семіотичне, окреслюване як зв'язний знаковий комплекс. Текст — відповідальна мовленнєва дія, здатна і покликана функціонувати за межами часу і місця її виникнення, а тому ретельно продумана і відшліфована своїм творцем. Це постійно значима квінтесенція мовномисленнєвого досвіду, що нібито увічне одноразове висловлювання. Розглядаючи вербальну культуру як механізм збільшення інформації, як сукупність текстів або єдиний складний текст, можна говорити про те, що текст є авторитетним за своєю сутністю і в принципі не може не бути істинним. Текст, що належить до гуманітарної сфери, зважаючи на його духовно-ініціативне сприйняття іншими людьми, є носієм стійких і стабільних, позаситуативно значимих відомостей, настроїв, смислів, осередком духовно-практичного досвіду тих або інших суспільних груп і окремих особистостей. Найбільш яскраві зразки текстів сприяють вільному об'єднанню як малих людських спільнот, так і цілих народів і всього людства. Саме така їх місія у складі культури. При дослідженні тексту як об'єкта багатогранного вивчення треба вміти ідентифікувати об'єкт, дати його опис, зазначити характерні якості, принципи, закономірності та теоретичні аспекти обігу інформації в сучасному суспільстві.

**Мета** сформувати у студента уявлення про текст як об'єкт журналістського та лінгвостилістичного дослідження.

### **Завдання вивчення навчальної дисципліни**

допомогти студентам зрозуміти сутність тексту, його понять і категорій;  
ознайомити із типологією текстів та їх компонентів;  
дослідити текст в аспекті проблеми взаємодії "автор — текст";  
визначити специфіку жанрової природи тексту;  
вивчати структурно-семіотичні характеристики тексту та його комунікативні властивості;  
досліджувати семантичні інтенції тексту як однієї з найширших і найрепрезентативніших одиниць інформації;  
сформувати у студентів навички теоретично обґрунтованого аналізу текстів та їх компонентів.

На лекційних заняттях студенти отримують теоретичні знання щодо сутності тексту, його понять і категорій, структурно-семіотичних і комунікативних властивостей. На семінарських заняттях студенти закріплюють теоретичні положення курсу, досліджують конкретні тексти в аспектах їх стильової, жанрової, структурно-семіотичної та комунікативної специфіки.

Процес вивчення дисципліни ОК 19 Текстознавство спрямована на формування елементів наступних компетентностей:

### **а) загальні компетентності (ЗК)**

ЗК 2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі



знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

#### **б) спеціальні (фахові) компетентності (СК)**

СК1 Здатність застосовувати теоретичні знання в області журналістики, традиційні і сучасні культурно-мистецькі процеси і практики у власній професійній діяльності.

СК 9 Здатність до редагування текстів.

СК 11 Здатність шукати і збирати інформацію.

СК 12 Здатність перевіряти фактичні дані.

СК 13. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 14. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК 17. Здатність оперативно збирати інформацію, дотримуватися балансу думок, працювати з джерелами, взаємодіяти з аудиторією.

СК 18. Здатність подавати інформацію у відповідній жанру текстово-візуальній формі з використанням сучасних інформаційних технологій.

#### **Очікувані результати навчання**

РН 2 Знати загальні вимоги дотримання авторських та суміжних прав, захисту персональних даних, правил розповсюдження інформації.

РН 3 Діяти на основі етичних принципів, правових і безпекових норм у професійній діяльності з урахуванням культурних, релігійних, етнічних відмінностей та національних особливостей.

РН 4 Вміти аналізувати історичні події та процеси, що відбувались в минулому і відбуваються в сучасній Україні.

РН 5 Володіти державною мовою вільно, а іноземною мовою на рівні, необхідному для виконання професійних завдань.

РН 10 Знати базові поняття, концепції в журналістиці, принципи журналістики, процеси створення інформаційних продуктів, традиційні та інноваційні техніки і технології, пов'язаність етапів створення і методів поширення продукту (твору).

РН 12 Застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології для пошуку та аналізу необхідно інформації у вирішенні практичних проблем.

РН 13 Використовувати набуті знання, конструктивні критичні зауваження фахівців стосовно своїх творчих та навчальних результатів для фахового розвитку.

РН 15 Аналізувати будь-який медійний продукт, оцінювати його на основі соціокультурних, міжкультурних та контекстних критеріїв.

РН 20 Проявляти ініціативу та креативні підприємницькі навички у професійній діяльності, у пошуку нових напрямів роботи та просуванні журналістського продукту на ринок.

РН 26 Уміти працювати з контентом різного формату: фото-, відео-, аудіопродуктом, текстовим матеріалом, мультимедійним контентом.

РН 27 Створювати авторські медіа-продукти відповідно до потреб різних видів мас-медіа, ефективно використовуючи сучасні технології подачі інформації.

## 2. Навчально-тематичний план дисципліни

№	Назва розділу	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семинарські	Самостійні
1	Розділ 1. Текст як одиниця мовної діяльності: теорія тексту, механізм творення	38	6	8	24
2	Розділ 2. Текст як інформаційне ціле у журналістиці	66	16	14	36
3	Розділ 3. Текст і дискурс	46	10	10	26
<b>Всього:</b>		<b>150</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>86</b>

## 3. Календарно-тематичний план дисципліни

№	Назва розділів і тем	Кількість годин			
		Усього	Лекції	Семинарські	Самостійні
1	2	3	4	5	6
<b>Розділ 1. Текст як одиниця мовної діяльності: теорія тексту, механізм творення</b>					
1	Тема. Вступ. Поняття “текст”. Становлення теорії тексту. Текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін	12	2	2	8
2	Тема. Текст як одиниця мовної діяльності людини. Механізми творення тексту	12	2	2	8
3	Тема. Вираження в тексті авторської модальності. Форми вираження авторської модальності	14	2	4	8
<b>Розділ 2 Текст як інформаційне ціле у журналістиці</b>					
4	Тема. Текст як інформаційне ціле. Семантичні й комунікативні категорії тексту	16	4	2	10
5	Тема. Типи і різновиди текстів. Форми представлення авторства в художньому і нехудожньому текстах	16	4	4	8
6	Тема. Текст як відправна точка в декодуванні редактором авторського задуму. Контент-аналіз як	18	4	4	10



	інструмент редакторської роботи				
7	Тема. Сприйняття тексту. Реципієнт у ролі співавтора. Процес сприйняття та його структура	16	4	4	8
<b>Розділ 3. Текст і дискурс</b>					
8	Тема. Текст і дискурс Дискурс. Визначення поняття “дискурс”. Різновиди дискурсу. Змістові параметри дискурсу. Текст і дискурс	18	4	4	10
9	Тема. Інформаційна насиченість тексту. Інформативність і способи її підвищення	16	4	4	8
10	Тема. Процеси компресії інформації в тексті	12	2	2	8
<b>Всього по дисципліні</b>		<b>150</b>	<b>32</b>	<b>32</b>	<b>86</b>

#### 4. Теми і плани лекційних занять

##### Розділ 1. Текст як одиниця мовної діяльності: теорія тексту, механізм творення

###### *Лекція 1*

*Тема . Вступ. Поняття “текст”. Становлення теорії тексту. Текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін*

План:

- 1.Предмет, мета і завдання курсу. Становлення теорії тексту. Багатоаспектність вивчення тексту.
- 2.Визначення тексту. Функціональний аспект у вивченні тексту.
- 3.Текст як продукт мовленнєвої діяльності, як результат взаємодії плану вираження та плану змісту.
- 4.Прагматичний аспект вивчення тексту.
- 5.Значення фонових знань у сприйнятті тексту.

###### *Лекція 2*

*Тема. Текст як одиниця мовної діяльності людини. Механізми творення тексту*

План:

- 1.Прагматична установка тексту й прагматична установка автора. Їх взаємодія.
- 2.Висловлювання як мінімальна одиниця тексту. Висловлювання інформаційні (повідомлення описового, оповідного, аргументативного, аналізуючого типів) і висловлювання верифікативні (виловлювання інтерпретуючого характеру — полемічні, переконувальні, впливаючі).
- 3.Компоненти висловлювання — тема і рема (дане і нове). Рема як ядро висловлювання, що несе нову інформацію. Темо-рема-тичні послідовності та їх різновиди: темо-рема-тична послідовність із наскрізною темою; темо-рема-тична послідовність із гіпертемою.
- 4.Поняття структурної зв'язності тексту. Порушення зв'язності тексту як літературно-естетичний прийом. Поняття цілісності тексту. Ключові слова. Види повторної номінації. Основні функції повторної номінації в різних

текстах: текстоутворююча, інформаційно-описова, ситуативна, експресивно-оцінна, стилістично-диференціююча, редуکتивна. Повторна номінація на лексичному, стилістичному, морфологічному, синтаксичному рівнях.

5. Міжфразова єдність як семантико-синтаксична одиниця. Абзац як композиційно-стилістична одиниця. Різновиди міжфразових єдностей: з ланцюговою залежністю компонентів, з паралельним зв'язком, мішаного типу. Поняття класичного абзацу.
6. Різновиди класичного абзацу: синтетико-аналітичний, аналітико-синтетичний, рамочний, абзац-зв'язка. Функції абзацу в різних текстах: логіко-сміслова, експресивно-емоційна, відділювально-акцентуюча, відділювальна.

### *Лекція 3*

*Тема. Вираження в тексті авторської модальності. Форми вираження авторської модальності*

План:

1. Поняття авторської модальності. Форми вираження авторської модальності. Тріада: створювач мовлення — суб'єкт оповіді — образ автора. Форми представлення суб'єкта оповіді в різних семантикокомунікативних типах тексту: особистісна, особистісно-безособова, безособова.
2. Наратологічна парадигма дослідження тексту. Концепція “Іншого” та її трансформація в теорії П. Рікера.
3. Образ автора як вираження особистісного ставлення до предмета зображення, відбите в мовленнєвій структурі тексту. Двоспрямованість поняття “образ автора”. Образ автора як продукт співтворчості автора твору й читача. Поняття “образ автора” й “образ стилю”.

## **Розділ 2 Текст як інформаційне ціле у журналістиці**

### *Лекція 4,5*

*Тема. Текст як інформаційне ціле. Семантичні й комунікативні категорії тексту*

План:

1. Текст як мовленнєвий твір, наділений якостями цілісності й зв'язаності. Одиниці тексту: висловлювання, міжфразова єдність, фрагмент. Цілісний мовленнєвий твір — найвища комунікативна одиниця, найвища форма реалізації комунікативної функції мови. Вербальні й невербальні засоби вираження значення в тексті.
2. Текст як семантико-структурна єдність. Вербалізація “німих” мов у тексті (мова міміки і жестів). Відповідність структури тексту темі, вираженій інформації, умовам спілкування, завданням та обраному стилю викладу.
3. Вторгнення в текст як однотипно організований смисловий простір елементів інших текстів, “текстів у тексті” (Ю. Лотман). Значення і смисл. Глибина прочитання тексту.



### *Лекція 6,7*

*Тема. Типи і різновиди текстів. Форми представлення авторства в художньому і нехудожньому текстах*

План:

- 1.Текст художній і нехудожній. Текст монологічний і діалогічний. Розмежування авторської та прямої мови. Форми представлення чужої мови: пряма мова, невласне-пряма мова, непрямая мова. Репліки діалогу і полілогу. Чуже мовлення в полілогічних репліках.
- 2.Текст прозовий та поетичний. Мовленнєва організація прозового тексту (мовлення уривчасте). Мовленнєва організація поетичного тексту (мовлення періодичне, ритмічно організоване). Форми представлення авторства в художньому й нехудожньому текстах.
- 3.Поняття креолізованого тексту.
- 4.Тексти офіційні, спеціальні, науково-популярні, публіцистичні, художні, довідкові, інструктивні.

### *Лекція 8,9*

*Тема. Текст як відправна точка в декодуванні редактором авторського задуму. Контент-аналіз як інструмент редакторської роботи*

План:

- 1.Контент-аналіз в арсеналі методів дослідження тексту. Контент-аналіз як методика частоти появи в тексті певних одиниць змісту — контентів, що дозволяє робити висновки про наміри творця тексту або можливі реакції адресата. Спрямування методики аналізу змісту на об'єктивне дослідження текстів з метою дослідження соціальних процесів (об'єктів, явищ), які ці тексти представляють.
- 2.Основні умови контент-аналітичного дослідження: об'єктивність, систематичність, наукова строгість, репрезентативність, наявність кількісних характеристик. Специфіка квантифікації аналізованого тексту при контент-аналітичному дослідженні. Завдання дослідження змісту в тексті. Одиниці аналізу.

### *Лекція 10,11*

*Тема. Сприйняття тексту. Реципієнт у ролі співавтора. Процес сприйняття та його структура*

План:

- 1.Текст і його сприйняття. Тріада “автор — текст — реципієнт”.
- 2.Рецептивна ініціатива та підкорення волі автора тексту як два полюси інтерпретації взаємодії “автор — читач”. Погляди О. Потебні на значення творчої ініціативи читача у сприйнятті художнього тексту. Концепція “смерті автора” в роботах Р. Барта. Теорія А. Скафтимова про залежність читача від думки і волі автора. Настанова герменевтичних досліджень на сприйняття стосунків автора й читача як на діалог, взаємодію, зустріч. Роль ерудиції, інтелекту й смаку читача у сприйнятті авторського тексту.
- 3.Школа рецептивної естетики (Х. Яусс, В. Ізер, М. Науман та ін.) та її погляди на читача як на “адресата” авторської інформації. Поняття імпліцитного читача. Поняття горизонту сподівань.

### Розділ 3. Текст і дискурс

#### Лекція 12,13

Тема. Текст і дискурс. Дискурс. Визначення поняття "дискурс". Різновиди дискурсу. Змістові параметри дискурсу. Текст і дискурс

План:

1. Дискурсивний тип мислення як опосередкований попереднім досвідом логічно організований процес мовленнєвого мислення, в якому кожна наступна думка обумовлена попередньою. Дискурсивний та інтуїтивний типи мислення.
2. Дискурс як вербально артикульована форма об'єктивації змісту свідомості, що регулюється домінуючим у певній культурі типом раціональності; фрагмент мови, що віддзеркалює соціальну, епістемологічну та риторичну практики групи. Місце поняття в системі структурально-семіотичних досліджень. Роль контексту в тлумаченні поняття дискурсу С. Мілс. Концепція Л. Кінліві про дискурс як повний контекстуалізований текст. Декриптивність і поверховість тексту та усність, глибина й інтерактивність дискурсу як полюси рецепції понять у теорії М. Стабса.

#### Лекція 14,15

Тема. Інформаційна насиченість тексту. Інформативність і способи її підвищення

План:

1. Поняття інформаційної насиченості та інформативності тексту.
2. Поняття напруженого й ненапруженого тексту. Напруженість викладу у плані змісту — кількість інформації, яку читач отримує в одиниці форми; напруженість викладу в плані виразу — кількість одиниць форми, що припадають на одиницю інформації.
3. Напруженість лексична й напруженість композиційно-синтаксична. Зняття напруженості. Способи створення структурно напруженого тексту:

утворення стрибків у темо-рема-тичних послідовностях;  
використання інформативно-компактних висловлювань при збереженні змісту;  
використання висловлювань із вторинними предикатами;  
застосування різних видів синтаксичної компресії;  
перевага імпліцитних видів синтаксичного зв'язку і зниження ролі імпліцитного зв'язку;  
нульове представлення суб'єкта дії, стану.

4. Міра прагматичної інформації в тексті. Невідповідність обсягу інформації, закладеного в тексті, та обсягу інформації, сприйнятого читачем. Причини такої невідповідності — об'єктивні й суб'єктивні. Лінійна структура розгортання тексту і глибинна структура спілкування.
5. Шляхи підвищення інформаційних якостей тексту — інтенсивний та екстенсивний. Інтенсивний спосіб як спосіб згортання інформації;



екстенсивний спосіб як спосіб розширення інформації шляхом максимальної деталізації повідомлення.

### *Лекція 16*

#### *Тема. Процеси компресії інформації в тексті*

План:

1. Інформаційна компресія як стиснення плану означника при збереженні плану означуваного.
  2. Асиметричний дуалізм мовного знаку (нетотожність планів вираження і змісту) як основа компресії плану вираження. Екстралінгвістичні мотиви, що зумовлюють компресію інформації: вимоги мовленнєвої прагматики (наприклад, використання терміна як семіотичного засобу компресії інформації); естетичний принцип або канон жанру (наприклад, в афористиці); стилістичний прийом (наприклад, умовчання).
  3. Семантичні та граматичні фактори компресії інформації. Поняття текстової норми. Способи компресії інформації в тексті: семіотичні й комунікативні.
  4. Семіотичні способи:
    - а) лексична компресія (наприклад, використання термінів);
    - б) синтаксична компресія (явища еліпсису, неповноти, безсполучниковості);
    - в) синтаксична асиметрія (опущення логічних ланок висловлювання, що є у плані означуваного);
    - г) формування мовленнєвих стереотипів.
- Комунікативні способи:**
- а) комунікативне згортання інформації;
  - б) застосування повторної номінації.
5. Загальномовні можливості компресії інформації та особливості конкретної комунікативної ситуації.
  6. Принципи і можливості компресії інформації в тексті певного жанру.

## 5. Теми і плани семінарських занять

### Семінарське заняття № 1

*Тема . Текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін (2 год)*

План:

1. Наукові тексти та їх різновиди: власне наукові, науково-популярні, навчальні, довідкові, виробничо-технічні.
2. Доберіть підручковий текст (100–120 слів) і проаналізуйте на прикладах із нього особливості функціонування термінів у підручниках і навчальних посібниках.

### Питання для дискусії

1. Основні категорії текст
2. Функції тексту
3. Дослідження тексту

## Семінарське заняття № 2

*Тема. Механізми творення тексту. (2 год)*

План:

1. Стилiстична своєрiднiсть рiзновидiв офiцiйно-дiлових текстiв.
2. Доберiть науково-популярний текст (100–120 слiв) i проаналiзуйте на прикладах iз нього особливостi функцiонування термiнiв i способи їх введення в науково-популярних текстах.

### Питання для дискусiї

1. Шляхи полегшення при твореннi тексту
2. Закони текстотворення.
3. Класифiкацiя текстiв
4. Сприйняття тексту: передумови, механiзм.

## Семінарське заняття № 3

*Тема. Форми вираження авторської модальності (4 год)*

План:

1. Образи автора та дійових осіб: місце, роль та особливості їх взаємодії у структурі художнього тексту.
2. Взаємодія планів автора-оповiдача й персонажiв у просторово-часовiй будовi художнього тексту.
3. Засоби вираження авторської позицiї в текстi.
4. Компоненти експресивної iнтонанцiї художнього твору.

### Питання для дискусiї

1. Стилiстична своєрiднiсть рiзних жанрiв i рiзновидiв наукових текстiв.
2. Доберiть науковий текст (100–120 слiв) i проаналiзуйте на прикладах iз нього форми передання чужої мови в науковому текстi: цитування, референцiю, iмплiцитне введення.

## Семінарське заняття № 4

*Тема. Семантичні й комунікативні категорії тексту. (2 год)*

План:

1. Основні семантичні ознаки тексту
2. Заголовки тексту
3. Тема, мiкротема, пiдтема тексту, основна думка тексту
4. Поняття контексту
5. Поняття про актуальне (комунікативне) членування речень у текстi

### Питання для дискусiї

1. Семантичні процеси в лексицi публiцистичного тексту.
2. Доберiть публiцистичний текст (100–120 слiв) i проаналiзуйте на прикладах iз нього випадки модернiзацiї i трансформацiї сталих словосполучень, лiтературних цитат, прислiв'їв i приказок у публiцистичному текстi.



## Семінарське заняття № 5

*Тема. Форми представлення авторства в художньому і нехудожньому текстах. (4 год)*

План:

1. Утворення образів дійових осіб твору. Поняття літературно-художнього портрету (ЛХП) персонажа. Засоби створення ЛХП у межах тексту твору.
2. Взаємодія авторського мовлення і мовлення персонажів у композиційносюжетній будові тексту. Лінгвостилістична характеристика прямої та непрямої мови дійових осіб. Невласне-пряма мова та внутрішнє мовлення персонажа в структурі художнього тексту.

### Питання для дискусії

1. Розмежування авторської та прямої мови.
2. Доберіть художній текст (100–120 слів) і проаналізуйте на прикладах із нього випадки ідейно-естетично вмотивованого відступу від мовної норми в художньому тексті.

## Семінарське заняття № 6

*Тема. Контент-аналіз як інструмент редакторської роботи. (4 год)*

План:

1. Зв'язок висвітленої проблеми із важливими науковими та практичними завданнями
2. Аналіз останніх досліджень та публікацій
3. Неоднозначні визначення поняття контент-аналізу різними авторами
4. Основні складові контент-аналітичного дослідження

### Питання для дискусії

1. Стратегії підвищення ефективності контенту
2. Класифікація контенту

## Семінарське заняття № 7

*Тема. Реципієнт у ролі співавтора. Процес сприйняття та його структура. (4 год)*

План:

1. Публіцистичні тексти та їх різновиди: інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні.
2. Доберіть публіцистичний текст (100–120 слів) і проаналізуйте на прикладах із нього випадки активізації словотвірних процесів, пов'язаних з посиленням оціночності у словотвірних моделях публіцистичного тексту

## Семінарське заняття № 8

*Тема. Різновиди дискурсу. Змістові параметри дискурсу. Текст і дискурс. (4 год)*

План:

1. Когнітивно-дискурсивні та комунікативно-дискурсивні дослідження.
2. Розмежування тексту і дискурсу.
3. Когнітивно-комунікативна парадигма і аналіз дискурсу.
4. Дискурс як об'єкт дослідження та методологічний принцип когнітивнокомунікативних студій.

5. Дихотомія «текст – дискурс».

6. Підходи до розмежування дискурсу і тексту.

#### **Питання для дискусії**

1. Макроструктура та мікроструктура дискурсу.

2. Дискурс як інтерактивна діяльність учасників спілкування.

3. Когерентність та когезія – головні категорії дискурсу

#### **Семінарське заняття № 9**

*Тема. Інформаційна насиченість тексту. Інформативність і способи її підвищення. (4 год)*

План:

1. Інформаційна насиченість тексту

2. Надлишкова інформація

3. Надлишкові надмірні фрази

4. Напруженість і та ненапруженість тексту

5. Способи скорочення словесного представлення інформації

6. Відсутність інформативності в тексті

7. Інтенсивний і та екстенсивний шляхи інформативності тексту

#### **Питання для дискусії**

1. Офіційно-ділові тексти та їх різновиди: дипломатичні, законодавчі, адміністративно-канцелярські.

2. Доберіть офіційно-діловий текст (100–120 слів) і проаналізуйте на прикладах із нього термінологічні особливості офіційно-ділових текстів.

#### **Семінарське заняття № 10**

*Тема. Процеси компресії інформації в тексті. (2 год)*

План:

1. Компресія як лінгвістичне явище

2. Єдність компресії та декомпресії під час перекладу газетних текстів з англійської мови українською

3. Компресія і втрати змісту при перекладі

#### **Питання для дискусії**

1. Семантичні процеси в лексиці публіцистичного тексту.

2. Доберіть публіцистичний текст (100–120 слів) і проаналізуйте на прикладах із нього випадки модернізації і трансформації сталих словосполучень, літературних цитат, прислів'їв і приказок у публіцистичному тексті.

### **6. Теми і питання для самостійної роботи студентів.**

*Тема . Вступ. Поняття “текст”. Становлення теорії тексту. Текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін*

План:

1. Становлення теорії тексту. Визначення тексту.

2. Функціональний аспект у вивченні тексту.

3. Прагматичний аспект вивчення тексту.

4. Значення фонових знань у сприйнятті тексту.

5. Прагматична установка тексту і прагматична установка автора. Їх взаємодія.



*Тема. Текст як одиниця мовної діяльності людини. Механізми творення тексту*

План:

1. Поняття структурної зв'язності тексту.
2. Порушення зв'язності тексту як літературно-естетичний прийом.
3. Поняття цілісності тексту. Ключові слова.
4. Види повторної номінації. Основні функції повторної номінації в різних текстах: текстоутворююча, інформаційно-описова, ситуативна, експресивно-оцінна, стилістично-диференціююча, редуکتивна

*Тема. Вираження в тексті авторської модальності. Форми вираження авторської модальності*

План:

1. Тріада: створювач мовлення — суб'єкт оповіді — образ автора.
2. Форми представлення суб'єкта оповіді в різних семантико-комунікативних типах тексту: особистісна, особистісно-безособова, безособова.
3. Образ автора як вираження особистісного ставлення до предмета зображення, відбите в мовленнєвій структурі тексту.
4. Двоспрямованість поняття образу автора.
5. Образ автора як продукт співтворчості автора твору і читача.
6. Поняття “образ автора” і “образ стилю”

*Тема. Текст як інформаційне ціле. Семантичні й комунікативні категорії тексту*

План:

4. Цілісний мовленнєвий твір — найвища комунікативна одиниця, найвища форма реалізації комунікативної функції мови.
5. Вербальні й невербальні засоби вираження значення в тексті.
6. Текст як семантико-структурна єдність.
7. Вербалізація “німих” мов у тексті (мова міміки і жестів).
8. Відповідність структури тексту темі, вираженій інформації, умовам спілкування, завданням та обраному стилю викладу.
9. Вторгнення в текст як однотипно організований смисловий простір елементів інших текстів, “текстів у тексті” (Ю. Лотман).

*Тема. Типи і різновиди текстів. Форми представлення авторства в художньому і нехудожньому текстах*

План:

1. Значення і смисл. Глибина прочитання тексту.
2. Текст художній і нехудожній.
3. Текст монологічний і діалогічний.
4. Розмежування авторської та прямої мови.
5. Форми представлення чужої мови: пряма мова, невласне-пряма мова, непряма мова.
6. Репліки діалогу й полілогу.
7. Чуже мовлення в полілогічних репліках.
8. Текст прозовий і поетичний.

*Тема. Текст як відправна точка в декодуванні редактором авторського задуму. Контент-аналіз як інструмент редакторської роботи*

План:

- 1.Форми представлення авторства в художньому й нехудожньому текстах.
- 2.Поняття креолізованого тексту.
- 3.Тексти офіційні, спеціальні, науково-популярні, публіцистичні, художні, довідкові, інструктивні.
- 4.Поява контент-аналізу в арсеналі методів дослідження тексту.
- 5.Основні умови контент-аналітичного дослідження: об'єктивність, систематичність, наукова строгість, репрезентативність, наявність кількісних характеристик.
- 6.Специфіка квантифікації аналізованого тексту при контентаналітичному дослідженні.
- 7.Завдання дослідження змісту в тексті. Одиниці контент-аналізу

*Тема. Сприйняття тексту. Реципієнт у ролі співавтора. Процес сприйняття та його структура*

План:

- 4.Текст і його сприйняття. Тріада “автор — текст — реципієнт”.
- 5.Рецептивна ініціатива та підкорення волі автора тексту як два полюси інтерпретації взаємодії “автор — читач”. Погляди О. Потебні на значення творчої ініціативи читача у сприйнятті художнього тексту. Концепція “смерті автора” в роботах Р. Барта. Теорія А. Скафтимова про залежність читача від думки і волі автора. Настановна герменевтичних досліджень на сприйняття стосунків автора й читача як на діалог, взаємодію, зустріч. Роль ерудиції, інтелекту й смаку читача у сприйнятті авторського тексту.
- 6.Школа рецептивної естетики (Х. Яусс, В. Ізер, М. Науман та ін.) та її погляди на читача як на “адресата” авторської інформації. Поняття імпліцитного читача. Поняття горизонту сподівань.

*Тема. Текст і дискурс Дискурс. Визначення поняття “дискурс”. Різновиди дискурсу. Змістові параметри дискурсу. Текст і дискурс*

План:

- 1.Поняття “імпліцитного читача”.
- 2.Поняття “горизонту сподівань”.
- 3.Поняття дискурсу. Текст і дискурс.
- 4.Дискурсивний та інтуїтивний типи мислення.
- 5.Роль контексту у тлумаченні поняття дискурсу С. Мілс.
- 6.Концепція Л. Кінліві про дискурс як повний контекстуалізований текст.
- 7.Дескриптивність і поверховість тексту та усність, глибина й інтерактивність дискурсу як полюси рецепції понять у теорії М. Стабса.

*Тема. Інформаційна насиченість тексту. Інформативність і способи її підвищення*

План:

- 6.Поняття інформаційної насиченості та інформативності тексту.
- 7.Поняття напруженого і ненапруженого тексту.



8. Напруженість викладу в плані змісту й виразу.
9. Напруженість лексична і напруженість композиційно-синтаксична.
10. Зняття напруженості.
11. Способи створення структурно напруженого тексту.
12. Міра прагматичної інформації в тексті.
13. Невідповідність обсягу інформації, закладеного в тексті, та обсягу інформації, сприйнятого читачем.
14. Лінійна структура розгортання тексту й глибинна структура спілкування.
15. Шляхи підвищення інформаційних якостей тексту — інтенсивний та екстенсивний. 81. Інформаційна компресія як стиснення плану означника при збереженні плану означуваного

*Тема. Процеси компресії інформації в тексті*

План:

1. Асиметричний дуалізм мовного знаку як основа компресії плану вираження.
2. Екстралінгвістичні мотиви, що зумовлюють компресію інформації.
3. Семантичні та граматичні фактори компресії інформації.
4. Поняття текстової норми.
5. Способи компресії інформації в тексті: семіотичні й комунікативні.
6. Загальномовні можливості компресії інформації та особливості конкретної комунікативної ситуації.
7. Принципи й можливості компресії інформації в тексті певного жанру

### **7. Методи активізації навчального процесу**

Класичні лекції, лекції проблемного характеру, лекції-бесіди, семінарські заняття, семінари-дискусії, реферування; повідомлення за темою (усна доповідь); розв'язування творчих завдань; виконання студентами завдань для самостійного опрацювання; індивідуальні консультації для студентів.

### **8. Система поточного та підсумкового контролю знань.**

Поточний контроль: письмове або усне опитування, тести, індивідуальна або колективна презентація (представлення виконаного завдання); підготовка доповіді; перевірка конспекту; захист виконаних завдань та ін.

Підсумковий контроль: залік.

### **Питання самоконтролю для підготовки до заліку**

1. Становлення теорії тексту. Визначення тексту.
2. Функціональний аспект у вивченні тексту.
3. Прагматичний аспект вивчення тексту.
4. Значення фонових знань у сприйнятті тексту.
5. Прагматична установка тексту і прагматична установка автора. Їх взаємодія.
6. Висловлювання як мінімальна одиниця тексту.

7. Висловлювання інформаційні (повідомлення описового, оповідного, аргументативного, аналізуючого типів) і верифікативні (висловлювання інтерпретуючого характеру — полемічні, переконувальні, впливаючі).
8. Компоненти висловлювання — тема і рема (дане й нове).
9. Темо-рематичні послідовності та їх різновиди: темо-рематична послідовність із наскрізною темою; темо-рематична послідовність із гіпертемою.
10. Поняття структурної зв'язності тексту.
11. Порушення зв'язності тексту як літературно-естетичний прийом.
12. Поняття цілісності тексту. Ключові слова.
13. Види повторної номінації. Основні функції повторної номінації в різних текстах: текстоутворююча, інформаційно-описова, ситуативна, експресивно-оцінна, стилістично-диференціююча, редуکتивна.
14. Повторна номінація на лексичному, стилістичному, морфологічному, синтаксичному рівнях.
15. Міжфразова єдність як семантико-синтаксична одиниця.
16. Абзац як композиційно-стилістична одиниця.
17. Різновиди міжфразових єдностей: з ланцюговою залежністю компонентів, з паралельним зв'язком, мішаного типу.
18. Поняття класичного абзацу. Різновиди класичного абзацу: синтетико-аналітичний, аналітико-синтетичний, рамочний, абзац зв'язка.
19. Функції абзацу в різних текстах: логіко-сміслова, експресивно-емоційна, віділювально-акцентуюча, відділювальна.
20. Поняття авторської модальності.
21. Форми вираження авторської модальності.
22. Тріада: створювач мовлення — суб'єкт оповіді — образ автора.
23. Форми представлення суб'єкта оповіді в різних семантико-комунікативних типах тексту: особистісна, особистісно-безособова, безособова.
24. Наратологічна парадигма дослідження тексту.
25. Концепція "Іншого" та її трансформація в теорії П. Рікера.
26. Образ автора як вираження особистісного ставлення до предмета зображення, відбите в мовленнєвій структурі тексту.
27. Двоспрямованість поняття образу автора.
28. Образ автора як продукт співтворчості автора твору і читача.
29. Поняття "образ автора" і "образ стилю".
30. Текст як мовленнєвий твір, наділений якостями цілісності й зв'язаності.
31. Одиниці тексту: висловлювання, міжфразова єдність, фрагмент.
32. Цілісний мовленнєвий твір — найвища комунікативна одиниця, найвища форма реалізації комунікативної функції мови.
33. Вербальні й невербальні засоби вираження значення в тексті.
34. Текст як семантико-структурна єдність.
35. Вербалізація "німих" мов у тексті (мова міміки і жестів).
36. Відповідність структури тексту темі, вираженій інформації, умовам спілкування, завданням та обраному стилю викладу.
37. Вторгнення в текст як однотипно організований смисловий простір елементів інших текстів, "текстів у тексті" (Ю. Лотман).



38. Значення і смисл. Глибина прочитання тексту.
39. Текст художній і нехудожній.
40. Текст монологічний і діалогічний.
41. Розмежування авторської та прямої мови.
42. Форми представлення чужої мови: пряма мова, невласне-пряма мова, непряма мова.
43. Репліки діалогу й полілогу.
44. Чуже мовлення в полілогічних репліках.
45. Текст прозовий і поетичний.
46. Мовленнєва організація прозового тексту (мовлення уривчасте).
47. Мовленнєва організація поетичного тексту (мовлення періодичне, ритмічно організоване).
48. Форми представлення авторства в художньому й нехудожньому текстах.
49. Поняття креолізованого тексту.
50. Тексти офіційні, спеціальні, науково-популярні, публіцистичні, художні, довідкові, інструктивні.
51. Поява контент-аналізу в арсеналі методів дослідження тексту.
52. Основні умови контент-аналітичного дослідження: об'єктивність, систематичність, наукова строгість, репрезентативність, наявність кількісних характеристик.
53. Специфіка квантифікації аналізованого тексту при контентаналітичному дослідженні.
54. Завдання дослідження змісту в тексті. Одиниці контент-аналізу.
55. Текст і його сприйняття.
56. Тріада "автор — текст — реципієнт".
57. Рецептивна ініціатива та підкорення волі автора тексту як два полюси інтерпретації взаємодії "автор — читач".
58. Погляди О. Потебні на значення творчої ініціативи читача у сприйнятті художнього тексту.
59. Концепція "смерті автора" в роботах Р. Барта.
60. Теорія А. Скафтімова про залежність читача від думки й волі автора.
61. Настанова герменевтичних досліджень на сприйняття стосунків автора й читача як на діалог, взаємодію, зустріч.
62. Роль ерудиції, інтелекту і смаку читача у сприйнятті авторського тексту.
63. Школа рецептивної естетики (Х. Яусс, В. Ізер, М. Науман тощо) та її погляди на читача як на "адресата" авторської інформації.
64. Поняття "імпліцитного читача".
65. Поняття "горизонту сподівань".
66. Поняття дискурсу. Текст і дискурс.
67. Дискурсивний та інтуїтивний типи мислення.
68. Роль контексту у тлумаченні поняття дискурсу С. Мілс.
69. Концепція Л. Кінліві про дискурс як повний контекстуалізований текст.
70. Дескриптивність і поверховість тексту та усність, глибина й інтерактивність дискурсу як полюси рецепції понять у теорії М. Стабса.
71. Поняття інформаційної насиченості та інформативності тексту.
72. Поняття напруженого і ненапруженого тексту.
73. Напруженість викладу в плані змісту й виразу.

74. Напруженість лексична і напруженість композиційно-синтаксична.
75. Зняття напруженості.
76. Способи створення структурно напруженого тексту.
77. Міра прагматичної інформації в тексті. 78.
78. Невідповідність обсягу інформації, закладеного в тексті, та обсягу інформації, сприйнятого читачем.
79. Лінійна структура розгортання тексту й глибинна структура спілкування.
80. Шляхи підвищення інформаційних якостей тексту — інтенсивний та екстенсивний.
81. Інформаційна компресія як стиснення плану означника при збереженні плану означуваного.
82. Асиметричний дуалізм мовного знаку як основа компресії плану вираження.
83. Екстралінгвістичні мотиви, що зумовлюють компресію інформації.
84. Семантичні та граматичні фактори компресії інформації.
85. Поняття текстової норми.
86. Способи компресії інформації в тексті: семіотичні й комунікативні.
87. Загальномовні можливості компресії інформації та особливості конкретної комунікативної ситуації.
88. Принципи й можливості компресії інформації в тексті певного жанру.
89. Офіційно-ділові тексти та їх різновиди: дипломатичні, законодавчі, адміністративно-канцелярські.
90. Стилістична своєрідність різновидів офіційно-ділових текстів.
91. Наукові тексти та їх різновиди: власне наукові, науково-популярні, навчальні, довідкові, виробничо-технічні.
92. Стилістична своєрідність різних жанрів і різновидів наукових текстів.
93. Терміни та їх дефініції у спеціальних наукових текстах.
94. Публіцистичні тексти та їх різновиди: інформаційні, аналітичні, художньо-публіцистичні.
95. Семантичні процеси в лексиці публіцистичного тексту.
96. Роль експресивних синтаксичних побудов у публіцистичному тексті.
97. Рекламні тексти та їх мовленнєві особливості.
98. Художні тексти та їх різновиди: прозові й поетичні.
99. Характер номінації в художньому тексті.

**9.Критерії оцінювання знань, вмінь, компетентностей здобувачів освіти з навчальної дисципліни»:**

Бали / Рівні навчальних досягнень	Критерії оцінювання
«Відмінно» / Високий	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке



	<p>оволодіння лекційним матеріалом, здатний редагувати тексти, шукати і збирати інформацію, перевіряти фактичні дані, дотримуватися балансу думок, працювати з джерелами, взаємодіяти з аудиторією, проявляє вміння самостійно та аргументовано подавати інформацію у відповідній жанру текстово-візуальній формі з використанням сучасних інформаційних технологій. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.</p>
<p>«Добре» / Достатній</p>	<p>Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допускає несуттєві помилки при редагуванні текстів, пошуку і зборі інформації, перевірці фактичних даних, роботі з першоджерелами, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при подачі інформації у відповідній жанру текстово-візуальній формі з використанням сучасних інформаційних технологій, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.</p>
<p>«Задовільно» / Середній</p>	<p>Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, допускає грубі помилки при редагуванні текстів, пошуку і зборі інформації, перевірці фактичних даних, роботі з першоджерелами, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. Не аргументує подачу інформації у відповідній жанру текстово-візуальній формі, не використовує сучасні інформаційні технології. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.</p>
<p>«Незадовільно» / Початковий</p>	<p>Оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання, безсистемно, допусти грубі помилки при редагуванні текстів, пошуку і зборі інформації, перевірці фактичних даних, роботі з першоджерелами, не розуміє основної суті питань з текстознавства, не робить висновки та узагальнення. У</p>

## 10. Література

### Основні рекомендовані джерела

1. Еко У. Роль читача. Дослідження з семіотики текстів / Умберто Еко; [пер. з англ. М. Гірняк]. — Львів: Літопис, 2004. — 384 с.
2. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. / Т. А. Єщенко. — К.: ВЦ «Академія», 2009. — 264 с.
3. Кіца І. О. Патогенна реклама у друкованих газетах України : монографія / М. О. Кіца; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Львів : ПАІС, 2014. - 207 с.
4. Масімова Л. Текстознавство як навчальна дисципліна / Масімова Л. Г. // Світові стандарти сучасної журналістики: збірник наукових праць.- Черкаси: Видав. ЧабаненкоЮ., 2010.- с.40 – 42.
5. Масімова Л. Критерії патогенності тексту/ Масімова Л. Г.// Наукові записки Інституту журналістики:науковий збірник, 2010, т. 41. – с. 150 – 152.
6. Масімова Л. Г. Інтертекстуальність візуального тексту мас-медіа // Соціальні комунікації в інтеркультурному просторі: міжконтинентальний діалог інтелектуалів: матер. Міжнародної міжнародної науково-практичної конференції. — К.: Київ,ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. — с. 65 – 71.
7. Патогенна реклама у друкованих газетах України : монографія / М. О. Кіца; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Львів : ПАІС, 2014. - 207 с.
8. Почепцов Г. Від Facebook'у і гламуру до Wikileaks: медіакомунікації [Текст] / Георгій Почепцов. - К. : Спадщина, 2012. - 462 с
9. Серажим К. С. Текстознавство: підручник / К. С. Серажим. — К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. — 527 с.

### Додаткова

1. Євграфова А. О. Заголовок як явище інтертекстуальності в журналістському контексті / А. О. Євграфова / / Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. — 2006. — Т. 19 (58). — С. 126-130.
2. Масімова Л. Відкритий твір у публіцистиці (на прикладі Умберто Еко) / Л. Г. Масімова // Образ. — 2005. — Вип. 6. — С. 54-60.
3. Зубрицька М. Дискурс обмеженої і необмеженої інтерпретації: дискусії навколо роману Умберто Еко «Маятник Фуко»/ Марія Зубрицька / / Еко У. Маятник Фуко [пер. з італ. М. Прокопович]. — Львів: Літопис, 2004. — С. 623-634.
4. Корнеев В. М. Оптимізація структурної організації твору в масовій комунікації як наукова проблема / В. М. Корнеев / / Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. — 2006. — Т. 19 (58). — С. 131-134.



## Додатки

(зразки завдань для перевірки знань)

Приклад різнорівневого завдання

**Початковий рівень – по 0,5 бала**

**1) Чи правильно подано схему мішаної рубрикації від найвищого до найнижчого рівня?**

- а) слово;
- б) римська цифра;
- в) арабська цифра з дужкою;
- г) арабська цифра з крапкою;
- г) літера з дужкою.

**2) Знак тире у абзацних переліках ставиться:**

- а) коли абзаци порівняно невеликі за обсягом;
- б) перелік містить елементи декількох ланок підпорядкованості;
- в) перелік не потребує запам'ятовування його елементів у певному порядку.

**3) Іншомовне прізвище подається:**

- а) в оригінальному написанні;
- б) в українській транскрипції;
- в) в українській транскрипції з оригінальним написанням, розміщеним поруч у дужках.

**4) Найчастіше скорочення вживаються у виданнях:**

- а) художніх;
- б) довідкових;
- в) науково-популярних;
- г) наукових.

**Середній рівень – по 0,5 балів.**

**1) Цитата - це:**

- а) уривки з твору іншого автора або з офіційного документа, включені у даний текст;
- б) дослівний уривок з іншого твору, вислів, що наводиться письмово чи усно для підтвердження або заперечення певної думки.

**2) Епіграф розташовується:**

- а) перед текстом твору;
- б) перед частиною твору;
- в) в кінці твору.

**3) Присвята розміщується:**

- а) перед текстом твору;
- б) в кінці твору;
- в) на шмуцтитолі;

г) на звороті титулу.

***Достатній рівень – 1 бал***

1. Охарактеризувати архітектонічну, емоційно-експресивну та комунікативну структури тексту. Визначити роль автора, редактора та реципієнта у створенні та функціонуванні тексту.

***Високий рівень – по 0,5 балів***

1. Дайте визначення ефекту посиленого очікування. Охарактеризувати функції прецедентних текстів. Охарактеризувати функції патогенних текстів.